

कोरोना विषाणू अर्थात कोविड-19 आणि मानव!

जगात 'कोरोना विषाणू'चा प्रसार वेगाने फैलावत आहे. तो रोखण्यासाठी जगभरात विविध उपाययोजनाही करण्यात येत आहेत. भारतासारख्या देशात जेथे एकूण लोकसंख्येसाठी असलेली वैद्यकीय सुविधांची स्थिती, एकूणच वैद्यकीय, आहार/पोषण, स्वच्छतेविषयी जागरूकता आदी बाबी पाहता, कठोर उपाययोजनांचीच गरज आहे. शासनाने घोषित केलेल्या उपाययोजनांचे काटेकोर पालन करूया आणि 'कोविड-१९'ला संपवूया...

कोरोना विषाणू (Corona virus- CoV) प्रथमतः १९३० च्या दशकात प्राण्यांमध्ये रोगकारक अस्तित्व म्हणून आढळला. १९६० च्या सुमारास तो मानवी श्वसनसंस्थेत संसर्गरोग निर्माण करणारा घटक आहे, असे समजले. 'मानवी कोरोना विषाणू' (Human Corona virus- HCoV) या सदरखाली प्रथम निदर्शनास आलेले कोरोना विषाणू म्हणजे, २२९E, OC४३, OC१६ आदींचे वर्णन आहेत; परंतु त्यांचे सखोल असे अन्वेषण झालेले दिसत नाही. कोरोना विषाणूसदृश कण प्रामुख्याने नवजात शिशूंच्या विष्टेत म्यास्ट्रोईटिरायटिस आणि एनडो-कार्डीयटिस संभाव्य रोगकारक अस्तित्व म्हणूनही मिळाले; परंतु तत्कालीन तांत्रिक मर्यादांमुळे त्यांचा बारीकसाणी अभ्यास होऊ शकला नाही.

कोरोना विषाणू त्याच्या अजून वेगळ्या स्वरूपात प्रकटला, ते २००३ च्या जागतिक उद्रेकात म्हणजेच 'सार्स' (Svere acute respiratory syndrome - SARS) आणि त्यावेळी त्याच्या त्या रूपाचे नाव होते 'सार्स कोरोना विषाणू' (SARS Corona Virus- SARS-CoV), एक नवीन श्वसनसंस्था रोगकारक म्हणून. हा उद्रेक साधारण नऊ महिने सुरू होता. त्यात सुमारे आठ हजार लोकांना संसर्ग झाला. सुमारे ७७५

लोकांचा जीव त्याने घेतला. बरेच तज्ज्ञ असे मानतात, की 'सार्स कोरोना विषाणू'ची (SARS-CoV) उत्क्रांती ही 'सार्स कोरोना विषाणू'सदृश विषाणूपासून त्याच्या नैसर्गिक स्रोतात म्हणजेच एका प्रकारचे वटवाघळात (horseshoe bats) व मध्यांतरीचे यजमानात (इंटरमिजिएट होस्ट) म्हणजे एकप्रकारचे मांजरात (civet cats) झालेली आहे, असे संशोधक सुसान पीटनेन उल्लेख करतात.

जसे की 'सार्स उद्रेक' हा २००३ मध्ये नियंत्रणात आला आणि विषाणूने पुन्हा डोकें वर काढले नाही. एक नवीन कोरोना विषाणू २०१२ मध्ये मध्य पूर्व (Middle East) जगतात उदयास आला. त्याचे नाव 'मर्स कोरोना विषाणू' (Middle east respiratory syndrome MERS-CoV). हा विषाणू सौदी अरेबियात आणि इतर मध्य पूर्व देशात बऱ्याच घाबरवाह अशा श्वसनसंस्था संसर्गांना कारणीभूत असल्याचे निदर्शनास आले. या संसर्गात मृत्युदर खूप जास्त (सुमारे ५० टक्के; सुरवातीच्या उद्रेकात) असला, तरी काही तुरळक केसेस वगळता २०१३ पर्यंत उद्रेकाची गती जास्त नव्हती. ऑगस्ट २०१४ पर्यंत एकूण ८५० प्रकरणे (केसेस) आणि साधारण ३३० मृत्यू या 'मर्स कोरोना विषाणू'मुळे झाली, असे फेहर आणि पर्लम्यान (२०१५) या संशोधकांनी लिहिले आहे.

'सार्स' व 'मर्स'नंतर 'मानवी कोरोना विषाणू' (HCoV)

जाणीव-जागृती

डॉ. राजन वाल्हे

अजून वेगळ्या रूपात अवतरला; तो डिसेंबर २०१९ मध्ये जेव्हा काही अनिश्चित कारणांमुळे उद्भवलेल्या न्यूयोर्काचे रुग्ण चीन देशाच्या वुहान शहरातील रुग्णालयात दाखल झाले, हे रुग्ण वुहानच्या सीफूड आणि वेट अंनिमल व्होलसेल मार्केटशी संबंधित जुळले होते. सुरवातीच्या तपासण्यांच्या अहवालात त्यांना कोरोना विषाणू संसर्ग झाल्याची शक्यता वर्तविण्यात आली.

११ फेब्रुवारी २०२० ला 'डब्ल्यूएचओ'ने या नवीन मानवी कोरोना विषाणू आजाराचे २०१९ (HCoV disease 2019) 'कोविड-१९' (COVID-19) असे नामकरण केले. त्याच्या कालक्रमानुसार/घटनाक्रमानुसार अभ्यास हर्सान रोथान आणि इतर संशोधकांनी (२०२०) मांडला आहे; तो असा :

१. पहिल्या केसेसची नोंदणी- डिसेंबर २०१९ : पाच रुग्ण एअरडीएस (अक्यूट रेस्पिरेटरी डिस्ट्रेस सिन्ड्रोम) या लक्षणांसह रुग्णालयात दाखल झाले व त्यात एका रुग्णाचा मृत्यू झाला.

२. दोन जानेवारी २०२० पर्यंत- ४१ रुग्ण दाखल व कोरोना विषाणू संसर्ग झाल्याचे प्रयोगशाळेतून अहवालात सिद्ध.

३. २२ जानेवारी २०२०- ५१७ केसेस नोंदले (चीनमधील २५ शहरांतील); पहिल्या १७ जणांच्या मृत्यूची नोंद.

४. २५ जानेवारी २०२०- १९७५ केसेसची नोंद व पुष्टी; एकूण ५७ जणांचा मृत्यू.

५. ३० जानेवारी २०२०- ७७३४ केसेसची चीनमध्ये पुष्टी व ९० इतर देशांतल्या केसेसची नोंद.

मृत्युदराची गणना २.२ टक्के

एकूण मृत्युदराची गणना २.२ टक्के. आजतागायत 'कोविड-१९'ची जागतिक आकडेवारी (इंटरनेटवरील) अशी : एकूण केसेस ३,९२,२८६. त्यातले मृत्युमुखी पडलेल्यांची संख्या १७,१४७ आणि बरे झालेल्या रुग्णांची संख्या १,०३,३८९, मृत्युदर अंदाजे ४ टक्के.

'कोविड-१९'ची सामान्य लक्षणे

ताप, खोकला, थकवा, त्यासोबत डोकेदुखा, थुंकी येणे, अतिसार आदी. यात असे पाहणे महत्वाचे ठरते, की 'कोविड-१९', 'सार्स', 'मर्स' व इतर फ्लूसदृश आजारांच्या लक्षणांमध्ये बरेचसे साम्य आहे. प्रतिबंधात्मक उपाययोजना करताना यामुळे गोंधळ होऊ शकतो.

ज्ञात प्रेषण मार्ग

श्वसन निष्कासिते (respiratory expels)- थेंबे (droplets) आणि श्वसन स्राव (respiratory secretions) हे 'कोविड-१९'चे ज्ञात प्रेषण मार्ग (routes/vehicles for transmission) आहेत. काही बाबतीत जसे, की मूत्र वा मल मार्गाने होणारे प्रेषण- ज्यावर अजून अभ्यास होणे गरजेचे आहे. फारसा विचार प्रतिबंधाच्या दृष्टिकोनातून होताना दिसत नाही. जरी 'कोविड-१९'चा मृत्युदर कमी असला, तरी सहज-सोपा प्रेषण मार्ग आणि संसर्गस्रोत परिसरातील संभाव्य प्राप्तकर्ता (recipients) यामुळे संसर्ग दर हा कळीचा व काळजीचा मुद्दा असून, त्याची उपाययोजनांत विशेष दखल घेतली पाहिजे आणि म्हणूनच अलगाकरणान्या निकाषांचे (quarantine measures) काटेकोर पालन व जनसामान्यांत त्याबद्दल जागरूकता करण्याची गरज आहे.

(लेखक पुणे येथील आबासाहेब गरवारे महाविद्यालयात सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागप्रमुख आहेत.)

वेळ 'कोरोना' हा रोगाचा जीव घ्यावा ही लक्षात घ्यावी.